

TÜRKİYE’DE ŞİDDET ÖNLEME VE İZLEME MERKEZLERİ ETKİN Mİ? ¹**Dr. Bircan REÇBER** **ÖZET**

Türkiye’de şiddetin önlenmesi ve izlenmesi hususu genel anlamda kadınlara yöneliktir. Zira erkeklerin genel olarak fiziki güçlerinin fazlalığı bu durumu yaratmaktadır. Oysaki şiddeti teşvik eden unsurların olduğu bir toplumda, fiziki gücün dışında gücü ele geçiren kadınların da şiddet uygulama potansiyelinin olduğunu belirtmek gerekir. Toplumun aldığı eğitim, gelenekler-görenekler, sosyal-ekonomik vb. şartlar şiddetin artmasına veya azalmasına doğrudan etki eder. Bu nedenle toplumdaki bireyin gelişiminde sosyalizasyon süreci oldukça önemlidir.

Bir toplumda şiddet önleme ve izleme merkezleri fazla ise o toplumda şiddetin yaygın olduğu söylenebilir. Bu merkezlerin fazla olması bu sorunu önlemede faydası olmakla birlikte şiddeti tümüyle ortadan kaldıracı etkisi olamaz. Şiddetin azaltılması çağdaş eğitim ve öğretim normlarının topluma yaygınlaştırılmasıyla mümkün olabilir.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi, Sosyal Hizmet, Sosyal Devlet.

JEL Kodları: Q3, Z0, Z1.

**ARE THE VIOLENCE PREVENTION AND MONITORING CENTERS IN TURKEY
EFFICIENT?****ABSTRACT**

The issue of violence prevention and monitoring in Turkey is intended for women due to the excess of the physical power of men in general. However, it should be noted that in a society in which there are elements encouraging violence, women who take power other than physical one have the potential to resort to violence. Societal conditions such as education, traditions, social-economic situation directly affect the increase or decrease of violence. Therefore, the process of socialization is very important in the development of the individual in a society.

¹Bu çalışma 2018 yılının Nisan ayında savunulan ve jüri tarafından oybirliği ile kabul edilen “İnsan Hakları ve Sosyal Adalet Açısından Devletin Çocuklara ve Kadınlara Yönelik Sunduğu Hizmetler: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çalışanları Örneği” isimli doktora tezinin bir bölümünden kısmen alıntılanarak, kısmen esinlenerek, ancak büyük boyutlarda değiştirilerek ve geliştirilerek yazılmıştır.

* Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Hizmet Uzmanı, recberb@uludag.edu.tr

If there are many violence prevention and monitoring centers in a society, it can be said that violence is widespread in that society. Although these centers are of great benefit in preventing this problem, they cannot completely eliminate the violence. Reducing violence can only be achieved by disseminating the norms of contemporary education.

Keywords: *Violence against Women, Violence Prevention and Monitoring Center, Social Service, Social State.*

JEL Codes: *Q3, Z0, Z1.*

1. GİRİŞ

Toplum aslında normlarını biyolojik organizma gibi salgılar. Burada görev, kanun koyucuya düşmektedir. Kanun koyucunun görevi bu normları derlemesi, toplaması ve kısaca kodifiye etmesidir. Aksi takdirde toplumun biyolojik organizma gibi salgıladığı normlar toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşılamada dağınık ve etkisiz kalırlar. Dünyanın değişik yerlerinde şiddete yönelik önleyici ve izleyici mekanizmalar oluşturulmuştur. Hatta 1930 yılında Milletler Cemiyeti bünyesinde ana organ olan Sekreterlik tarafından kadın ve çocuklara yönelik kapsamlı bir raporun hazırlandığını da belirtmek gerekir (UN Archive, 2018). Bahsettiğimiz bu mekanizmalar sadece az gelişmiş veya gelişmekte olan toplumlar için geçerli değildir. Gelişmiş toplumlarda da bu mekanizmalar tesis edilmiştir. Ancak gelişmiş toplumlarda önleyici ve izleyici yöntemlerle şiddetin oranı daha düşük düzeydedir (bkz.: Stern, Tragese, Rüegge ve Iten, 2014: 1-92).

Türkiye’de kadın(lar)a yönelik şiddetin önlenmesi ve izlenmesinde görev üstlenen en önemli kurum Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olmuştur. Bu Bakanlığın ismi, son olarak Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname No 1)’nin 65. maddesi ve devamında Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı (ÇSHAB) şeklinde değiştirilmiştir (Cumhurbaşkanlığı 1 No’lu Kararnamesi, 2018).

ÇSHAB’nın kadınlara ilişkin benimsediği ve uygulamaya koyduğu hizmetlerden veya önlemlerden birisi de kadınlara karşı şiddeti önleme ve izleme çalışmasıdır. Bu konuda hukuka aykırı bir şekilde meydana gelebilecek eylem ve/veya işlemleri önlemek amacıyla yasal düzenleme de yapılmıştır. Bu düzenleme 08.03.2012 tarihli Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanundur (bkz., Centel, 2013: 39-43; Sağiroğlu, 2013: 1-832).

Aşağıda sunacağımız gibi Türkiye’nin farklı yerlerinde mevzuat doğrultusunda ihtiyaca binaen oluşturulan Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) yedi gün yirmi dört saat esaslı üzerinden hizmet vermektedir. Bu merkez(ler)de özellikle kadınlara yönelik şiddete karşı önleyici ve izleyici hizmetlerin sunulması gaye edinilmektedir. Bu çalışmada Türkiye’de tesis edilen ŞÖNİM mekanizmasının kadınlar itibarıyla yarattığı sonuçlar teorik anlamda analiz edilmektedir. Elbette teorinin yanında uygulamanın da önemli olduğunu, işin esasına yönelik uygulamada mekanizmanın

işlerliğinin olumlu ve olumsuz yönleriyle kolaylıkla tespit edildiğini belirtmek gerekir (uygulamaya dair bir çalışma için bkz.: Kumcağız, Aydın Avcı, Talay, Gürkan ve Kinsiz, 2018: 401-414; Altıparmak, 2015: 449-464). Çalışmada savunulan tez ise ŞÖNİM'in oluşturulmasının kadına yönelik şiddeti tamamıyla önleyemediği, bahsi geçen şiddet olgusunun günümüz itibarıyla toplumun bilinç düzeyinde varlığını koruduğudur.

2. ŞÖNİM'İN KURULMASI

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanununun 14. maddesi, destek hizmetleri ve kurumlar arası koordinasyon (bkz.: Şen, 2018: 141-161) çerçevesinde şiddeti önleme ve izleme merkezlerinin kurulması öngörmektedir. ŞÖNİM'in nasıl ve ne şekilde kurulacağına dair detay düzenlemeler gerek bu kanunda gerek 17.03.2016 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren ŞÖNİM Hakkında Yönetmelikte bulunmaktadır. Bahsi geçen Yönetmelik kadınlara karşı uygulanan veya uygulanma ihtimali bulunan şiddet konusunda detay düzenlemeler içermektedir

ÇSHAB, ŞÖNİM'de uzman personel görevlendirmektedir. ŞÖNİM uzman personelinin kadın olunmasına özen gösterilmektedir. ŞÖNİM'de prensip olarak, kadına karşı şiddetin önlenmesinde (Er, 2013: 129-149), koruyucu ve önleyici nitelikte destek ve izleme hizmetleri verilmektedir. ŞÖNİM sürekli çalışan veya işleyen bir kurumdur.

ŞÖNİM'ler gerekli koşulların sağlanması kaydıyla il merkezlerinde şiddet mağduru kişilerin kolaylıkla ulaşabilecekleri yerlerde, bağımsız veya mevcut hizmet binalarının bünyesinde ÇSHAB onayıyla açılmaktadır. ŞÖNİM'in ne tür fiziksel özelliklere sahip olacağı ŞÖNİM Hakkında Yönetmeliğin 5. ve 6. maddelerinde detaylı olarak düzenlenmektedir.

Gerekli koşulları taşıdığına dair ÇSHAB İl Müdürlüğü tarafından düzenlenen rapor iki nüsha halinde Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'ne gönderilmekte ve uygun görülmesi halinde ÇSHAB izniyle ŞÖNİM açılmaktadır. Aynı şekilde ŞÖNİM'lerin nakil ve kapanış işlemleri de ÇSHAB onayı ile yapılmaktadır.

3. ŞÖNİM'İN TEMEL İLKELERİ VE ÇALIŞMA ESASLARI

ŞÖNİM teorik mahiyette temel haklara ve özgürlüklere dayalı ve sosyal devlet ilkesine uygun hizmet anlayışını esas almaktadır. ŞÖNİM bünyesinde şiddet görmüş veya görme ihtimali olan kadınlar ile varsa beraberindeki çocukların kendilerini güven içerisinde olmalarını sağlayacak (ekonomik, hukuki, sosyal ve psikolojik açıdan desteklenmeleri ve güçlendirilmeleri) şekilde hizmet sunulmaya çalışılmaktadır. Ayrıca 1982 Anayasası'nın 10. maddesinde öngörüldüğü gibi ŞÖNİM'de kişiler arasında ayrımcılığın yapılmamasına özen gösterilmektedir.

ŞÖNİM'e kabul edilen kişilerin kişisel bilgileri veya verileri (aksi yönde bir düzenleme veya uygulama yoksa) prensip olarak gizli tutulmaktadır. ŞÖNİM'e müracaat edenler bilgilendirilmekte ve bunların başvuruları varsa beyanları kabul edilmektedir. Ancak yapılacak incelemeyle verilen beyandaki

bilgilerin eksik, yanlış ve yanıltıcı olması halinde haklarında işlem yapılmaktadır. ŞÖNİM hizmet sunumu gerçekleştirirken, üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, yerel yönetimler (özellikle belediyeler), sivil toplum kuruluşları, özel sektör, gönüllü gerçek ve tüzel kişiler ile işbirliği yapabilmektedir. ŞÖNİM’de, şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesine sahip kişi ile şiddeti uygulayan veya uygulama potansiyeline sahip kişiye farklı birimlerde hizmet sunulması öngörülmüştür.

4. ŞÖNİM’DE SUNULAN HİZMETLER

Kadınlara karşı şiddet konusunda ŞÖNİM koruyucu, önleyici, zorlayıcı hapis kararının verilmesinde veri toplamakta, bilgi bankası oluşturmakta ve tedbir kararlarının sicilini tutmaktadır. ŞÖNİM, eğer kişi hakkında korunma kararı verilmişse bu kişiye verilen barınma, geçici maddi yardım, sağlık, adli yardım ve diğer hizmetleri koordine etmektedir. ŞÖNİM elde ettiği bilgi, belge vb. araçlarla gerekmesi halinde tedbir kararlarının tesis edilmesine ve tatbikine ilişkin müracaatlarda bulunur. ŞÖNİM, şiddetin önlenmesinde bireysel ve genel nitelikte programlar hazırlamakta ve uygulamaya çalışmaktadır. ŞÖNİM, yetki alanı itibarıyla sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği kurmaktadır².

ŞÖNİM, korunan kişilere yönelik ayrıca şu hizmetleri sunmaktadır. ŞÖNİM, kişinin iç hukuk itibarıyla sahip oldukları haklar, sorumluluklar ve yardım alabileceği kurumlar konusunda bilgilendirme yapmaktadır. ŞÖNİM, kişinin iş bulmasına, meslek edindirme kurslarına katılmasına yardımcı olur. Ayrıca ŞÖNİM, tesis edilen tedbir kararının amacına yönelik önerilerde bulunmakta ve kişiler üzerindeki etkilerini izlemekte, kişiye psiko-sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde danışmanlık yapmaktadır. ŞÖNİM, aile mahkemesi hâkiminin talebiyle, kişi hakkında (geçmiş, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu vb.) ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlamakta ve hâkime sunmaktadır. ŞÖNİM, korunan kişiye ilişkin maddi destek sağlanması hususunda gerekli rehberliği de yapmaktadır³.

ŞÖNİM’in şiddet uygulayan kişiye yönelik de görev ve yetkileri bulunmaktadır. Belirtmek gerekir ki teorik mahiyette şiddet uygulayanın da eğitilmesi, rehabilite edilmesi ve danışmanlık hizmetinden yararlandırılması öngörülmektedir. Bu durumda şiddet görme tehlikesi bulunan kadın(lar)ın ve/veya çocukların korunması sağlanmış olmaktadır.

ŞÖNİM, şiddet uygulayan kişinin uzman personel aracılığıyla öfke kontrolü, stresle mücadele, şiddeti önleme amaçlı eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılmasını sağlamaya, alkol, uyuşturucu, uçuşucu veya uyarıcı madde bağımlılığının veya ruhsal rahatsızlıklarının olması durumunda, uygun sağlık biriminde muayene veya tedavi olmasına ve meslek edindirme kurslarına iştirak etmesine yardımcı

² Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanununun 15. maddesinin 1. paragrafı.

³ Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanununun 15. maddesinin 2. paragrafı.

olmaktadır. Şiddete maruz kalan ile şiddeti uygulayanın zorunlu haller dışında farklı birimlerde hizmet alması sağlanmaya çalışılmaktadır⁴.

Şiddet uygulayan kişinin yukarıda belirttiğimiz tedaviyi kabul etmemesi ve tedaviyi yarım bırakması veya tedavinin sonucu gibi durumlarda ilgili kurum, Cumhuriyet Başsavcılığına ve ŞÖNİM'e bilgi vermekle yükümlüdür⁵.

ŞÖNİM bünyesinde yapılan işler ve tesis edilen işlemler ÇSHAB İl Müdürlüğü'ne bağlı olarak kadın konukevleri ile irtibat halinde yürütülmektedir.

Yukarıda kısaca belirttiğimiz ŞÖNİM'de sunulan hizmetleri genel ve soyut olarak şu şekilde sıralamak olasıdır:

a) Koordinasyon Hizmeti: ŞÖNİM, yapılan başvuruları ve tedbir kararlarını almakta, uhdesindeki tüm bilgileri sisteme işlemekte ve bunların değerlendirmelerinin ve izlenmelerinin sağlanması için kurumlar arası işbirliğini sağlamaktadır;

b) Psiko-Sosyal Destek Hizmeti: ŞÖNİM, şiddet mağduru olan kadın ve varsa beraberindeki çocuk(lar) ile uzmanları aracılığıyla görüşme yapmakta, rapor(lar) hazırlamakta, gerekli görülmesi halinde rehberlik hizmetlerini diğer kurumlarla beraber koordinasyon içerisinde yürütülmesini ve izlenmesini gerçekleştirmektedir⁶;

c) Hukuki Destek Hizmeti: ŞÖNİM, şiddet mağduru kadına ve varsa beraberindeki çocuk(lar)a iç hukukumuz itibarıyla gerekli hukuki desteği sağlamaya⁷, bulunulan yerdeki baroların ilgili birimlerine kişileri yönlendirmeye ve müdahil olunan davalar var ise bunların takibini yapmaya çalışmaktadır;

ç) Eğitim ve Mesleki Destek Hizmeti: ŞÖNİM, şiddete maruz kalan kadınlara istemeleri halinde eğitim vermeye çalışmakta ve bunları mesleki destek anlamında rehberlik yaparak ilgili kuruma yönlendirmektedir;

d) Sağlık Destek Hizmeti: ŞÖNİM, komplike olmayan sağlık sorunları hususunda şiddete uğrayan kadınların ve varsa beraberindeki çocukların ihtiyaçlarını karşılamaya ve gerekmesi halinde bunları ilgili sağlık kurumuna göndermektedir;

e) Ekonomik Destek Hizmeti: ŞÖNİM, şiddete maruz kalan kadınların ve varsa beraberindeki çocukların ekonomik anlamda ihtiyaçlarının karşılanması gayesiyle iç hukuk itibarıyla bunlara maddi

⁴ Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanununun 15. maddesinin 3. ve 4. paragrafları.

⁵ ŞÖNİM Hakkında Yönetmeliğin 26 ve 27. maddeleri.

⁶ ŞÖNİM Hakkında Yönetmeliğin 21. maddesinin 1. paragrafının c ve ç bentleri.

⁷ ŞÖNİM Hakkında Yönetmeliğin 24. maddesi.

yardım yapılmasını⁸ ve bunların istihdam edilmesi konusunda desteklenmesini⁹ ve beraberindeki çocuklara kreş hizmeti¹⁰ sunulmasını sağlamaya çalışmaktadır;

f) Müdahale ve Yönlendirme Hizmeti: ŞÖNİM, kadına karşı şiddet eylemlerinin veya tehditlerin gerçekleşmesi halinde bu eylemlere yönelik oluşturulan çağrı hatlarına gelen ve kendisine iletilen başvuruları almakta, gerekmesi ve istenmesi halinde ilgili kurum ve kuruluşlarla iletişime geçerek yönlendirme yapmaktadır;

g) Önleyici Hizmet: ŞÖNİM, kadına karşı şiddetin önlenmesine yönelik toplumu bilinçlendirmek gayesiyle uzman personeli aracılığıyla çalışmalar yürütmektedir¹¹;

h) Geçici Barınma Hizmeti: ŞÖNİM'in bulunduğu yerlerdeki kamu kurum ve kuruluşlarının sosyal tesis, yurt ve benzeri binaları gerektiğinde şiddet mağduru ve beraberindeki çocukların geçici barınması için kullanılabilir. Bu gibi durumlarda yapılan harcamalar, ŞÖNİM tarafından ÇSHAB bütçesindeki ödenekten karşılanmaktadır¹².

5. ŞÖNİM'İN HİZMETLERDEN YARARLANACAK KİŞİLER VE BAŞVURU

ŞÖNİM bünyesindeki hizmetlerden ev içi şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişiler yararlanabilmektedir. Bu düzenleme, ŞÖNİM Hakkında Yönetmeliğin 12. maddesinin ilk paragrafında yer almaktadır. Düzenlemede dikkati çeken tümce “*ev içi şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar...*” olmaktadır. Kadınların şiddete uğramasını sadece ev içi ile sınırlandırmak doğru bir yaklaşım olmamaktadır. Zira şiddet eğilimli kişilerin fazla olduğu bir toplumda, kadınların mekân sınırlaması olmaksızın her an her yerde şiddete maruz kalmaları olasıdır. Ancak bu düzenlemenin amacı kadına karşı şiddet olgusunu ev içi şeklinde bir mekân sınırlamasına tâbi tutarak diğer şiddet olgularına yönelik farklı koruma mekanizmaları düzenlemesidir.

ŞÖNİM'in şiddeti önleme ve izleme birimi veya kurumu olması nedeniyle şiddet uygulayana yönelik de hizmet(ler) sunması önemlidir. ŞÖNİM bu hizmeti koordine ederek diğer ilgili kurum ve kuruluşların yürütmesini sağlamaya çalışmaktadır. ŞÖNİM'in önemli hizmetlerinden birisi de şiddete maruz kalan ağır ruhsal ve zihinsel sorunları veya ağır psikiyatrik hastalığı olduğu ilk aşamada uzman meslek elemanlarının (psikolog, sosyal hizmet uzmanı gibi) aracılığıyla tespit edilenler, psikiyatrik bozukluk tanısı konanlar, öz bakımını sağlayamayacak kadar bedensel ve zihinsel engelli olanlar, altmış yaşından büyük ve yatılı bakım hizmetine ihtiyaç duyan kişiler, ÇSHAB Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak hizmet veren kuruluşlara yönlendirilmeleridir. ŞÖNİM, onsekiz

⁸ ŞÖNİM Hakkında Yönetmeliğin 21. maddesi gereğince geçici maddi yardım sağlanmaktadır. Ayrıca bkz., aynı Yönetmeliğin 20. maddesinin 1. paragrafının b bendi.

⁹ ŞÖNİM Hakkında Yönetmeliğin 21. maddesinin 1. paragrafının a bendi.

¹⁰ ŞÖNİM Hakkında Yönetmeliğin 22. maddesi gereğince korunan kişinin beraberindeki çocuk veya çocuklarına ilgili mevzuat düzenlemelerine göre kreş hizmeti sunulmaktadır.

¹¹ ŞÖNİM Hakkında Yönetmeliğin 7. maddesi.

¹² ŞÖNİM Hakkında Yönetmeliğin 29. maddesi.

yaşından küçük şiddete maruz kalmış, hamile veya doğum yapmış kız çocuklarını ÇSHAB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak hizmet veren kuruluşlara göndermektedir¹³.

ŞÖNİM, “Alo 183” telefon hattından, üçüncü kişilerin yaptıkları ihbarlar doğrultusunda kendisine ulaşılan kişinin şikâyetinden, yetkili kurum veya makam tarafından tesis edilen koruyucu veya önleyici tedbir kararından, kişinin kendisinin müracaatından veya şikâyetinden, cumhuriyet savcılığının, kamu kurum ve kuruluşlarının, meslek kuruluşlarının, gerçek ve tüzel kişilerin ve sivil toplum kuruluşlarının bildirimlerinden kaynaklı başvuruları değerlendirmeye almaktadır¹⁴.

Bahsettiğimiz başvurulardan sonra, ilgili kişi ile ŞÖNİM'in uzman personeli ilk görüşmeyi yapmakta ve bu konuda form doldurmaktadır. Başvuruya ilişkin dosya açılmakta ve ŞÖNİM'de kalacak kişinin bilgileri sisteme kaydedilmektedir. ŞÖNİM'in uzman personeli kişiye ilişkin hazırladığı raporlar dikkate alınarak, ŞÖNİM kişiye yönelik tedbir kararı alınması için ilgili kuruma başvuruda bulunmaktadır. ŞÖNİM'e kabul edilen kişi, şiddete uğraması nedeniyle ihtiyaç doğrultusunda tıbbi yardımdan yaralanması sağlanmaktadır. ŞÖNİM'de barınma tedbir kararı bulunan şiddet mağduru kişi için hayati tehlikesi¹⁵ varsa kolluk biriminden refakat istenmekte, alkol ve madde bağımlısı, bulaşıcı ve sürekli tıbbi bakım gerektiren ruhsal ve fiziksel bir rahatsızlığının olup olmadığına dair sağlık raporu temin edilmektedir. Cinsel şiddete maruz kalmış kadın için tıbbi müdahalenin gerekli görülmesi halinde hemşire veya sağlık memuru, kolluk merkezinde ve adliyede yapılacak işlemlerde kadın meslek elemanının refakat etmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Ayrıca, şiddet mağduru kadının varsa beraberinde olan veya olmayan tüm çocuklarına yönelik gerekli her türlü yönlendirme ve müdahale de ŞÖNİM tarafından yapılmaktadır¹⁶.

6. ŞÖNİM'İN TEDBİR KARARININ ALINMASINDAKİ ROLÜ VE DESTEK HİZMETLERİ

ŞÖNİM'in görev alanına dâhil olan şiddet mağduru kadına yönelik tedbir kararları, kadının ŞÖNİM'in uzman personelinin bilgilendirilmesi neticesinde şiddet mağduru tarafından veya gerekli görülmesi halinde resen istenebilmektedir. Tedbir kararının alınmasında prosedürün hızlı bir şekilde tamamlanması kişinin güvenliği açısından önemlidir. Bu anlamda tedbir kararı, kolay ve hızlı ulaşılabilecek yetkili hâkim, mülki amir veya gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda kolluktan talep edilmektedir.

¹³ ŞÖNİM Hakkında Yönetmeliğin 12. maddesi.

¹⁴ ŞÖNİM Hakkında Yönetmeliğin 13. maddesi.

¹⁵ Kolluk birimi tarafından hayati tehlikesinin bulunduğu tespit edilenler ve barınma yeri sağlanması gereken şiddet mağduru kadın(lar) ve varsa beraberindeki çocukların işlemleri tamamlanmasının ardından, Aile İçi ve Kadına Karşı Olay Kayıt Formu ile birlikte ŞÖNİM'e getirilmektedir. Bahsi geçen kişilere ilişkin işlemler tamamlanırken bir sağlık raporu alınmışsa bu raporun bir nüshası ŞÖNİM'e teslim edilmektedir. Eğer ŞÖNİM'e doğrudan başvuru yapılmışsa ve başvuranın da (varsa çocuklarıyla beraber) hayati tehlikesi söz konusu ise bunlar hakkında tedbir kararı yoksa, ŞÖNİM koruyucu veya önleyici tedbir kararlarının alınması gayesiyle ivedilikle ve kolaylıkla ulaşılabilecek yer hâkimine, mülki amire veya kolluk birimine başvurmaktadır. Hayati tehlikesi bulunan şiddet mağduru kişilere ilişkin işlem yapılırken kolluk biriminden güvenlik sağlanması amacıyla refakat istenmektedir. Koruma kararı alınan kişilerin izin almaksızın bulunduğu yerden ayrılması halinde, kolluk biriminin veya ŞÖNİM'in tespit etmesi halinde, bu iki birim birbirini durumdan haberdar etmek zorundadır. Duruma göre tedbir kararı yeni adreste de uygulanabilmektedir (ŞÖNİM Hakkında Yönetmeliğin 23. maddesi).

¹⁶ ŞÖNİM Hakkında Yönetmeliğin 14. maddesi.

Tedbir kararı alındıktan sonra, ihtiyaç doğrultusunda tedbir kararının şekli değiştirilebilmekte ve süresi uzatılabilmektedir. Bazı durumlarda tedbir kararının aynı şekilde devam etmesi sağlanmaktadır. Kadına yönelik şiddet veya şiddet tehlikesinin kalmaması halinde, tedbir kararını veren yetkili merciden bu kararın kaldırılması istenebilmektedir. Tedbir kararına öngörülen süre içerisinde (iki hafta)¹⁷ itiraz etmek olasıdır¹⁸.

Kadına yönelik tedbir kararının uygulanması, bu kararın tebliğ tarihinden itibaren başlamakta ve kararın kaldırılmasına kadar devam etmektedir. Tedbir kararına ilişkin diğer kurumların kullanması söz konusu olan yetkileri ve yerine getirmesi gereken yükümlülükleri olduğu takdirde, bu kurumlar bu hususlarda ŞÖNİM'e bilgi vermektedir. Alınan tedbir kararlarına aykırılık hâlinde zorlama hapsine ilişkin düzenlemeler, uygulanması amacıyla ŞÖNİM tarafından ilgili kolluk gücüne bildirilmektedir. Eğer acil durumlarda veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amiri tarafından tesis edilen ve uygulanan tedbirler ilgili makam tarafından onaylanmazsa karar kendiliğinden hükümsüz hale gelmektedir. Ancak bu gibi durumlarda, kararın alındığı tarihten, yetkili makamın onaylamadığı süreye ve onaylamama kararına itiraz edilmesi halinde, bu itirazın kabul veya reddedilmesine ilişkin karar verilmeye kadar tedbir uygulanmakta ve yapılan işlemlerle ilgili harcamaları ŞÖNİM tarafından karşılanmaktadır.

Şiddete maruz kalan veya şiddet mağduru olma ihtimali bulunan kadın hakkında yetkili merci tarafından verilen karar doğrultusunda ŞÖNİM ve kadın konukevine teslim edilenlerin kişilerin buralardan ayrılması halinde, ŞÖNİM kolluk gücüne ve kararı alan yetkili mahkemeye bilgi vermektedir¹⁹.

7. ŞÖNİM'DE KORUNAN KİŞİLERE YÖNELİK GİZLİLİK KARARLARI

ŞÖNİM'de korunan kişinin, tedbir kararı ile birlikte kendisinin istemesiyle veya resen, kendisinin ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgilerinin veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgilerin ve adreslerinin gizli tutulmasına karar verilmesi mümkündür. Eğer böyle bir karar verilirse, kişinin veya kişilerin bilgileri ve resmi kayıtları gizli tutulmaktadır. Bu karar ŞÖNİM müdürlüğü aracılığıyla tedbir kararının uygulanacağı yer nüfus müdürlüklerinde ilgilinin nüfus kaydına işlenmektedir. Hakkında gizlilik kararı alınan kişiden kamu kurum ve kuruluşlarındaki işlemlerinde adres beyanı istenmemekte, kişiye yönelik kodlama kullanılmakta ve gizlilik kararı verilen kayıtlar sadece elektronik ortamda tutulmaktadır. Kişiye yönelik tedbir kararı sona ermişse, bu sona erme süresinden itibaren korunan kişinin nüfus kaydına işlenen gizlilik şerhi on beşinci gün MERNİS veri tabanından silinmektedir²⁰.

¹⁷ Bkz., Ailenin Korunması Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği'nin 33. ve 34. maddeleri.

¹⁸ ŞÖNİM Hakkında Yönetmeliğin 15. maddesi.

¹⁹ ŞÖNİM Hakkında Yönetmeliğin 16. maddesi.

²⁰ Ailenin Korunması Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği'nin 32. maddesi.

Bahsettiğimiz kişilere ait bilgilerin başkasıyla paylaşımı suç fiili oluşturacağından (bkz.: Kanbur, 2012: 1-15) bu paylaşımı yapana yönelik 26.09.2004 tarihli Türk Ceza Kanununun ve 24.03.2016 tarihli Kişisel Verilerin Korunması Kanununun ilgili düzenlemeleri tatbik edilmektedir.

Şiddet mağduru olan ve korunan kişiye ilişkin adli işlemlerde, gizlilik hali Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik düzenlemeleri kapsamında hüküm altına alınmıştır.

Kişisel bilgilerinin gizli tutulmasına karar verilen ve korunan kişinin, tüm kamu kurum ve kuruluşlarındaki bilgileri gizli tutulmaktadır. Bunun gerçekleşebilmesi için Adalet Bakanlığı'na, İçişleri Bakanlığı'na, Millî Eğitim Bakanlığı'na, Sağlık Bakanlığı'na, Sosyal Güvenlik Kurumu'na, Türkiye Bankalar Birliği'ne, kolluk birimleri ile gerekmesi halinde diğer birimlere gizlilik kararının bildirilmesi gerekmektedir. Hakkında gizlilik kararı alınan korunan kişiye tebligat ŞÖNİM'e ait adreste yapılmaktadır²¹.

8. SONUÇ

Yukarıda çalışmaya ilişkin teorik bilgileri, ilgili mevzuatı ve bu doğrultuda çeşitli yorumları ve değerlendirmeleri sunmaya çalıştık. Bu doğrultuda denilebilir ki ŞÖNİM aslında bir sonuçtur. Eğer ŞÖNİM sayısının azalması arzulanacaksa, toplum itibarıyla eğitimin ve öğretimin modern esaslara göre yeniden oluşturulması elzemdir. ŞÖNİM daha çok kadınlara yönelik tesis edilen bir yapılanmadır. Bu yapılar şiddetin önlenmesinde ve izlenmesinde uygulama itibarıyla etkin olsalar bile, sorunun kaynağı çözülmedikçe iş yüklerinin artması kaçınılmazdır. Eğitim ve öğretimle bahsi geçen sorun uzun vadede çözülebilir. Konu kapsamında ŞÖNİM bünyesinde çalışan veya istihdam edilen tüm personelin uzman olması ve meslek içi eğitimden geç(iril)mesi gerekir. Öyle ki mesleki açıdan yetersiz ve eğitimsiz personelin de ŞÖNİM bünyesinde şiddet uygulaması olasıdır.

Yukarıda bahsettiğimiz eğitim ve öğretim olgusunun yanı sıra mevzuatın da tartışmaya veya yoruma açık bırakmayacak şekilde net olarak düzenlenmesi de önemlidir. Bazı uygulamalar mevzuata aykırı olmasa bile tatbik edilme şekli sorunlu olabilir. Örneğin şiddete maruz kalan kadınların özellikle fiili anlamda şiddet uygulayan(lar) ile görüştürülerek barıştırılması veya bir tür arabuluculuk mekanizması oluşturulması ve bu kişi veya kişilerle birlikte yaşamaya itilmesi aslında gerek Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanununun ve 11.05.2011 tarihli Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (kısa adıyla İstanbul Sözleşmesi)'nin ruhu ile uyuşmamaktadır.

²¹ ŞÖNİM Hakkında Yönetmeliğin 25. maddesi.

KAYNAKÇA

- Altıparmak, İ.B. (2015) “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Şönim’lerin Rolü: Ankara Örneği”, *International Journal of Social Science*, 36: 449-464.
- Centel, N. (2013) “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde 6284 Sayılı Yasa’nın Rolü”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt VIII (2) : 39-43.
- Er, K. (2013) “Kadına Şiddeti Besleyen Kültür ve Çözüm Noktasında Sosyal Hizmetler”, *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1): 129-149.
- Cumhurbaşkanlığı 1 No’lu Kararnamesi, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180710-1.pdf>, (23.10.2018).
- UN Archive, https://biblio-archive.unog.ch/Dateien/CouncilMSD/C-164-M-77-1932-IV_FR.pdf, (28.10.2018).
- Kanbur, M.N. (2012) “Türk Hukukunda Kadına Yönelik Şiddete Karşı Ceza Hukuku Tedbirleriyle Mücadele Edilmesi Bakımından Gelişmeler”, www.e-akademi.org, (Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi), 128: 1-15 (26.10.2018).
- Kumcağz, H., Aydın Avcı, İ., Talay, T., Gürkan, S. ve Kinsiz, D. N. (2018) “Samsun Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi’ne Başvuran Şiddet Mağduru Kadınların Başvuru Durumları ve Gereksinimleri”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2): 401-414.
- Sağiroğlu, M. Ş. (2013) “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”, İstanbul: Legal Yayınevi.
- Stern, S., Trageser, J., Rüege, B. ve Iten, R. (2014) “Maisons D’accueil Pour Femmes en Suisse : Analyse de la Situation et Des Besoins”, *Rapport de Base*, Zurich: INFRAS.
- Şen Alican, A. (2018) “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumlar Arası İşbirliği Süreci ve 6284 Sayılı Yasanın Uygulanabilirliği”, *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, 11(22): 141-161.